

Vikingtid i Skedsmo

VIKINGTID I SKEDSMO

INFORMASJONSHEFTE

2017

Velkommen til en annerledes skoledag i historiske omgivelser!

I dette heftet finner dere et pedagogisk opplegg knyttet til vår lokale vikinghistorie som dere kan bruke i undervisningen i for- og etterkant av tilbudet. Det er laget av Per Martin Aarseth, tidligere lærer ved Asak skole. Hele heftet - sammen med logistikk og annen relevant informasjon finner dere også her: http://skedsmo.ksys.no/produksjon_14575

Vikingdagen finner sted i og rundt Gjoleidveien 5, Skedsmokorset (på motsatt side av kirken).

Vi ber dere som kommer «langveisfra» om å beregne god sykkeltid.

Ta kontakt på besøkstelefon hvis dere blir forsinket

Ukeplan og gruppeinndeling

	Mandag 12.06	Tirsdag 13.06	Onsdag 14.06	Torsdag 15.06	Fredag 16.06
Gruppe 1	Sagdalen a (24) Sagdalen b (24)	Skjetten a (27) Kjeller a (28)	Asak (15) OKS (32)	Brånås a(19) Gjellerås (30)	Volla a (18) Vigernes a (24)
Gruppe 2	Sagdalen c (25) Sten-Tærud b (22)	Skjetten b (25) Kjeller b (28)	Åsenhagen (50)	Brånås b (19) Gjellerås (30)	Volla b (21) Vigernes b (25)
Gruppe 3	Sagdalen d (28) Sten-Tærud a (20)	Skjetten c (24) Frydenlund (15)	Åsenhagen (51)	Brånås c (19) Gjellerås (30)	Volla c (22) Vigernes c (25)
Totalt	143	147	148	147	135

Skolene må ha delt inn elevene etter oppført gruppetall på forhånd.

Les informasjonsark som følger med dette heftet om alt praktisk i forbindelse med besøket

Vi håper at alle elever og lærere får
en fin opplevelse med "Vikingtid i Skedsmo"!

Vennlig hilsen

Trude Bjerkeseth
DKS Skedsmo
66 93 81 34/909 95 726

Historisk vandring

Utarbeidet av Per Martin Aarseth,
revidert av Herman Jørgenrud, Vilde Ratvik og Joakim Fink Graasvold.

Stopp 1: «Tingvang»

Lover og regler og håndhevelse av disse.
Tingets utforming, hvem som hadde rett til å møte/plikt.
Hvordan sakene ble ordnet, holmgang og bøter.
Tingstedet var først møteplasser og lovene var forskjellige og håndheves ikke likt.
Siste gang dette stedet var i bruk som offisielt avstraffelsessted var under
halshugging av en morder i 1868.

*Interaktivt fortellerteater med elevene på tingstedet.
Elevene får deretter høre historien om en sak som ble behandlet på et tingsted i
vikingtida.*

Stopp 2: «Døden og vikingtroen» Gravhaugene på Sten-Tærud

*Elevene tas med på gravlegging.
Interaktiv fortelling der to
konger og to dronninger
skal gravlegges.
De døde vil bli båret av
sine klassekamerater til
gravene.*

Fremme ved gravene vil vi
snakke litt om hva slags
type graver vikingene
hadde (rundgraver og
skipsgraver), og hva som
gikk i gravene med
vikingene.
Spedbarnsdødeligheten
var stor, og
gjennomsnittlig levealder
var 35 år.

Andre gravhauger i
nærheten er på Asak, som
har minst 28, antagelig
mange flere; dessuten
finnes det noen på
Stalsberg og på toppen av
"Tandbergbakken" på
Nitteberg.

Beliggenheten til gravene var oftest langs ferdselsveiene. Her ligger de langs Oldtidsvegen fra Vika, over Gjelleråsen, opp Brånåsen og til kirken.

Oldtidsvegen ser vi fortsatt synlige spor etter fra kirken, over jordet bak brannstasjonen, over Farseggen og ned til sundstedet over Leira, - Leirsund. Ellers har vi kultstedene Sten og Lund rett ved, og antagelig har det vært offerplass i tillegg til tingsted og Gravsted.

Hesten var viktig, og ofte finner man hesteutstyr i gravene. Imidlertid finner vi bare hestehodet!! Antagelig fordi hesten var offerdyr og man spiste den! (Derfor ble det svært strenge straffer for den som spiste hestekjøtt etter at kristendommen ble innført!!)

Interaktiv fortelling om da Tor mistet sin hammer. Dette er en interaktiv historie der elevene skal få være med på å spille gudene: Tor, Loke, Trym og Frøya.

Vikingene hadde et helt annet syn på døden enn kristne. De mente man ville leve videre sammen med de norrøne gudene.

Man kunne havne på tre steder. Den mest sannsynlige plassen for de som døde av alderdom eller sykdom var Helheim, som var hjemmet til gudinnen Hel, datter av Loke. Stedet ble omtalt som mørkt og tåkete.

Det andre stedet en kunne havne var Folkvang, som ble sett på som et landlig paradis; et sted for hvile og belønning. Dette var hjemmet til gudinnen Frøya, og her havnet krigere og vikinger som døde i kamp.

Men den flotteste plassen man kunne havne var Valhall som ble styrt av Odin. Her havnet kun de tapreste vikingene.

Stopp 3 **«Olavsbautaen og** **Skedsmo kirke»**

Fortellerteater om slaget på Hellerudsletta, om innføringen av kristendommen og om konsekvensene dette fikk for samfunnsforholdene.

Dere befinner dere nå i utkanten av et annet gravstedsområde, som sikkert har hatt tilknytning til det første. Vi kan se utover mot Gjellerås. I nærheten ligger Løken gård, og her har det i århundrer vært drevet hestekamper. Rundt Løken-gården har det vært kappriding, og på denne åpne sletta har man heget inn hingster til kamp. Her var det sikkert møtested en gang i året til dyst om den gjeveste hingsten. Et rituellet viktig sted.

Det største slaget i Skedsmo fant sted i 1022. Raumarene hadde fått høre at Olav Haraldsson (Olav Digre, senere Olav den Hellige) var på vei oppover for å ta inn veitsler og se til at kristendommen ble holdt i hevd.

Foto: Svein Stidahl

Det ser ut til at Raumarene nok var sterke i troen på Odin og Tor, og de ville neppe underlegge seg en «ny» konge og godta en til som skulle heve veitsler og skatt. De samlet seg nok her til tings da de hadde fått vite at Olav hadde 300 mann med seg. De braket sammen på Hellerudsletta, og Raumarene ble banket til troen.

De som ikke ville la seg omvende, stakk Olav øynene ut på, lemlestet eller jaget ut av landet. Gårdene tok han over, og satte prester så tett han syntes var på sin plass.

Snorre forteller for øvrig at noen Raumarer dro opp til Mjøsa og advarte kongene der. De fem samlet seg på Ring og bestemte seg for å møte Olav. Imidlertid ble de tystet på, og Olav satte ut med mange båter fra Minnesund og omringet kongene på

Ringsaker og lemlestet eller jaget dem fra landet. (Senere for han opp i Gudbrandsdalen hvor historien om Dale-Gudbrand vel er kjent)

Olav lot oppføre en trekirke her på Sten. Dette hadde vært kultplass i århundrer og hellig-stenen lå her helt til opp i vår tid. Da ble den fjernet!! Men stedet har vært offerplass, og gården Lund rett ved Huseby tyder på at stedet har vært brukt i mange sammenhenger i tida før kristendommen. Kirken ble senere bygget i stein og har etter at kirken på Asak brant på 1600-tallet blitt utvidet til korskirke, slik vi kjenner den i dag.

Her i kirkeparken/kirkelunden finner vi i dag bautaen over Olav den Hellige, som først ble satt opp på Hellerudsletta, men flyttet hit da motorveien kom, og den ble liggende midt ute på jorden!

Til venstre for bautaen står en fallos-stein, et fruktbarhetssymbol, som har vært viktig i hedningenes dyrkelse av livet.

Til høyre for bautaen ligger en stein med merkelige tegn. Det kan tenkes at det er skrift, runer, men det er det ikke, derimot er det en stein hvor krigerne har slipt sverd og spydspissene sine, - kanskje nettopp før slaget mot Olav!

Foto: Svein Stidahl

Vi har nå vandret i hundrer av års historie. Dette har vært et maktsenter på 800- til 1000-tallet. Vi ser det også av utgravinger foretatt nærmere Skedsmokorset i forbindelse med omlegging av veien. Der er funnet hundretalls kokegroper og stolpehull og vitner om stor bosetning.

Ellers har nok maktsenteret vært Sørums, og Suderheimsslekta har vært svært så mektig på denne tida og hundrer av år etter. Navnet Suderheim fører oss til sørriket til en stor konge i Ullensaker? Kong Rakne? Eller en Odins slektning, hvorpå vi får mer kjøtt når vi nevner

Ullsaker-gården på Leirsund og ender opp på spissen; Asak, Asenes åker eller oppkalt etter Asov ved Svartehavet, hvor Heyerdahl drev utgravninger etter Odins opprinnelige tilholdssted, før han ble jaget opp gjennom Tyskland og via Danmark til Sverige og satte seg på tronen i Uppsala.

Ja, hvem vet, her er mye historie gjemt i navn, vegfar og graver, - det gjelder bare å finne riktige brikker, og ha fantasien som venn...

Vikinggård på Island

Foto: Svein Stidahl

Pedagogiske tilnæringsmåter

Som gruppearbeid:

Her kan man dele klassen i flere grupper, la noen grupper jobbe med gravhaugene, funnene og historien bak.

Annen gruppe kan jobbe med Olav den Hellige, innføring av kristendommen og finne litt ut om hvordan Olav kom seg til Romerike og hvorfor han ble hetende Olav den Hellige.

En tredje gruppe kan jobbe med kultdyrkelse og hestekamper. Kanskje ta for seg vikingene i leik og kappestrid.

Fjerde gruppe kan ta for seg tingstedet, lover og regler og håndhevelse av disse.

En gruppe kan jobbe med smykker og klær, eller mat og hva de dyrket på gården.

Sammen kan man kanskje lage et stort kart som viser vikingenes reiser og faktisk bosetninger.

Gjerne et mindre kart over Skedsmo hvor man kunne plote inn viktige steder.

Som vikingprosjekt:

Viktig å definere prosjektets formuleringsspørsmål.

En kan bruke samme emnevalg som i gruppearbeidet, men på prosjektmetodens premisser.

Presentasjon i skriv, bilder og gjerne powerpoint om elevene finner det mulig.

Som storyline:

Dele gruppen i to; den ene som Raumarerer og den andre som kong Olavs menn.

Først må alle på gruppa finne på navn og sted de kom fra. Tegne seg selv, sette på alder og familie og hva de gjør (yrke eller barn som skulle læres opp; - til hva?). Senere samler man familiene og gir så utfordringer.

Ta utgangspunkt i det vanlige livet til et Raumarsamfunn, hva levde de av og hvordan levde de? Få med om lover og regler, dommer og feider. Norrøn religion.

Den andre gruppen identifiserer seg som Vikinger. Krigervikingene ordnes i skip og med sine profesjoner som bueskyttere eller fotfolk. Hver elev lager sin person, finner historie om hvordan de trente, hva de hadde på seg, sverd, spyd og skjold.

Hvor de reiste og hvordan de fór fram.

Hvor de fikk med seg kristendommen fra og om noen av dem som ville innføre den i Norge (blant dem altså Olav den Hellige). Finne ut litt om vikingskip, hvordan de seilte og rodde og spiste om bord.

Hver ny dag en ny utfordring, en hovedutfordring i uka og alt ender opp med kampen på Hellerudsletta. (5.- og 6.klassinger kan godt styres fra lærer, men kan de selv finne utfordringer er jo det glimrende.)

Som læringsstilprosjekt:

Her er faktisk laget et på engelsk. Det kan være en utfordring i seg selv å gjennomføre dette, men for 5.- 6.klassinger er det vel greiest å legge til norsk. Det er både en KAP (en kontraktaktivitetspakke som passer for elever med en viss utholdenhet),

PLS (en programinnlæringssekvens som passer for elever som trenger ytre struktur) og en MIP (en multiinstruksjonspakke til elever som vil slippe å jobbe med mer enn ett mål om gangen).

Men en kan kopiere arkene og legge inn mer lokalt stoff, kanskje dersom dere tar det i etterkant av besøksdagen.

Anbefaler alle å få til en tur på Vikingmuseet, enten i forkant eller etterkant.

Der finnes også mye velegnet litteratur og opplegg.

Per Martin Aarseth

Læringsplakaten:

- Stimulere elevenes lærelyst, nysgjerrighet og utholdenhet.
- Fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter
- Legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte.

Vi ønsker å gi inspirasjon som kan bidra til å oppnå kompetansemålene:

Historie (mål etter 7. trinn)

- Presentere historiske hendelser gjennom å lage to fortellinger om samme hendelse, sett fra ulike ståsteder.
- Skape fortellinger om mennesker i fortiden og bruke disse til å vise hvordan mennesker tenker og handler ut fra det samfunnet de lever i.
- Fortelle om hovedtrekk ved samfunnsutviklingen i Norge fra vikingtiden til slutten av dansketiden og gjøre nærmere rede for et sentralt tema i denne perioden.

Geografi (mål etter 7. trinn)

- Lese og bruke papirbaserte og digitale kart.

Samfunnsfag (mål etter 7.trinn)

- Velge et tema, forme spørsmål og kaste lys over dem ved å bruke ulike kilder.
- Gjøre rede for hva et samfunn er og hvorfor mennesker søker sammen i samfunn.

Litteraturliste

Disse bøkene har jeg benyttet. Disse gir god oversikt og er mulige for vår aldersgruppe.

Forfatter	Tittel	Forlag	ISBN nr
Torill Torstad Hauger	Røvet av Vikinger		82-525-0867-7
Frid Ingulstad	Maggi og Magnus drar på vikingtokt	Orion	82-458-0304-9
Ole Røsholdt	Vikinger	Gyldendal	82-05-21004-6 82-525-2362-5
Stig Holmås	Leiv Eriksson og vinlandsferden	Schibsted	82-516-1426-0
Div. forfattere	Bli med vikingene	Grøndahl	82-504-1847-6
Magnus Magnusson	Vikingene	Dreyer	82-7001-718-3
Div forfattere	Mennesker før oss-serien; Vikingne	Damm	82-517-8760-2
Per Ø Heradstveit Knut Ingar Hansen	Vikinger og indianere	Faktum Orfeus Forlagene AS	82-540-0273-8
Luigi Pruneti	Vikinger på oppdagelse	Flachs	87-7826-140-6
Philip Steele	Bli med til vikingenes verden	Landbruksforlaget	
Jon Ewo	Jakten på vikingene	Damm	82-04-09609-7
Siv Grøstad	Vikinger	Cappelen	
Bertil Wahlqvist	Ville vikinger i lek og idrett	Tiden	82-10-01977-5 82-10-01978-3
Torstad Haugers bok; «Røvet av vikinger» er fin å bruke til høytlesing.			

Per Martin Aarseth

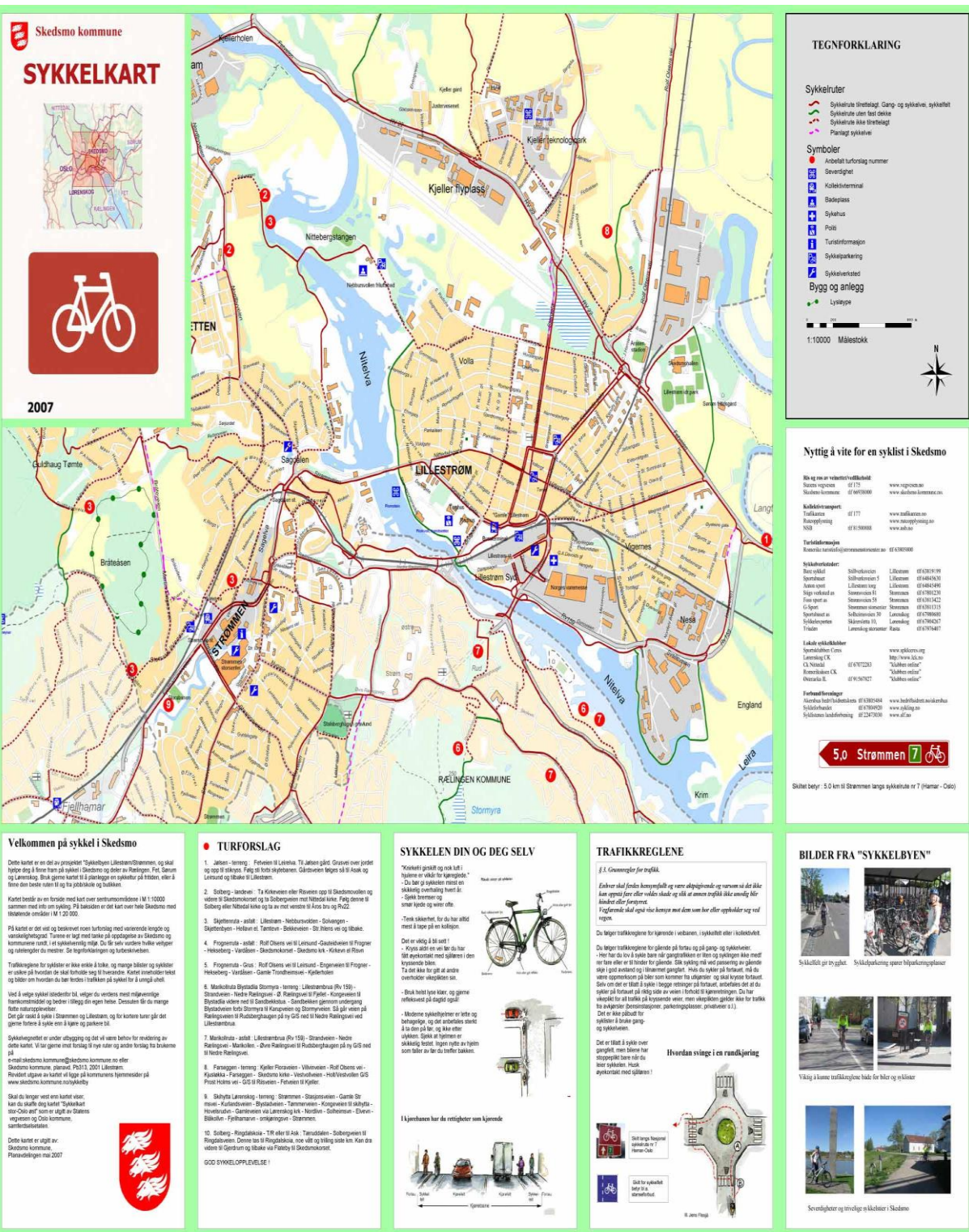
Vikingtid i Skedsmo

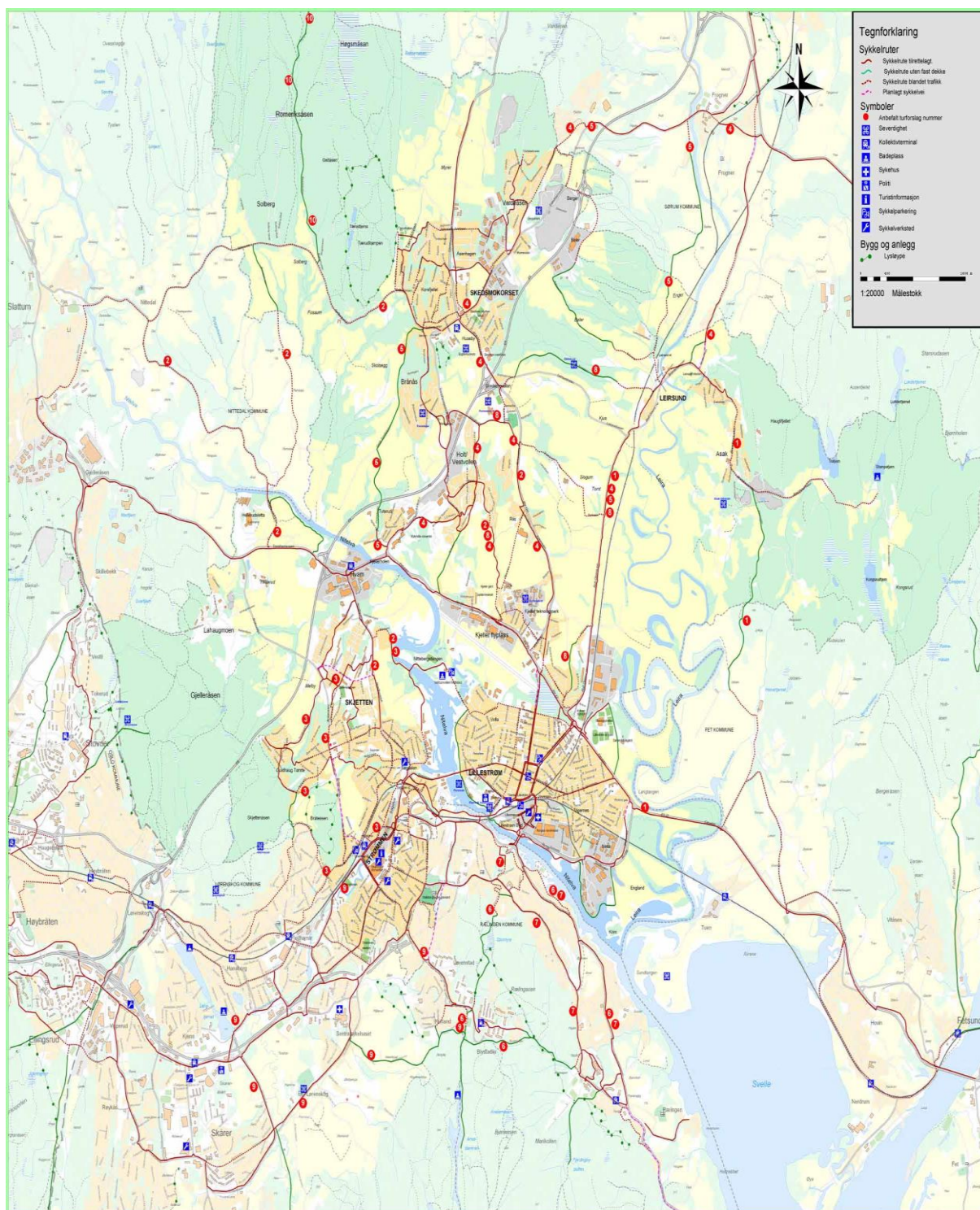
Stopp-punktene viser den historiske vandringen

Vikingleiren vil ha følgende aktiviteter for alle:

- Bål og mat
- Våpen og vikingutstyr
- Tautrekking
- Håndverksaktiviteter

Den kulturelle skolesekken i Skedsmo
Kulturarv på 6. trinn

2017